

Jordi Cuixart: “A Espanya hi ha molta gent que s’avergonyeix de com s’està comportant l’Estat amb Catalunya”

El primer cop que qui signa aquesta entrevista va sentir Jordi Cuixart (Santa Perpètua de Mogoda, 1975) en viu fou el dia que s'estrenava com a president d'Òmnium. Va fer un discurs sincer i ferm. Se'l veia nerviós, això sí. Substituïa Quim Torra a la presidència. Cuixart, un 'self-made man' criat a Sabadell, estudià una FP a la seva ciutat. No té màsters en ciutats estrangeres. Ha exercit d'empresari i de demòcrata. Tota l'esquerra catalana se'l rifa. Avui és en una presó acusat de rebel·lió per l'Estat espanyol. Aquesta entrevista a Cuixart, soci col·laborador d'aquest mitjà, és la primera del nou curs de CRÍTIC. No ha estat una entrevista normal. Perquè, segurament, aquesta no és una situació normal.

Text: Antoni Trobat | Foto: Jordi Borràs

Què n'està traient de la seva experiència a la presó?

És una experiència dura, però té aprenentatges molt positius, com perdre la por i viure el moment present en plenitud, com un moment complaent. També la importància d'intentar ser sempre el màxim de coherent amb allò que penses, el que dius i el que fas.

Quin tipus de coneixences ha fet?

De gent molt diversa. Una de les primeres coses que aprens aquí dins és a no prejudicar res ni ningú. M'he fet un tip d'escoltar històries de vida del tot colpidores, de final incert. Això m'ha ensenyat que la veritable riquesa és a l'interior d'un mateix.

Li ha fet replantejar alguna cosa, com a ciutadà i com a empresari?

Tot i que sempre havia pensat que la mateixa existència de presos és un fracàs per a la societat, avui en tinc encara més convenciment. No podem oblidar que les presons les van crear els homes en nom de la justícia i la mateixa presó pot generar moltes situacions d'injustícia, tant per als interns com també per a les famílies. D'altra banda, a les presons hi ha molta gent talentosa i el que més cal treballar són aspectes emotius com l'autoestima o l'empatia perquè aquest talent aflori. Aquí, a Lledoners, s'hi fa molta feina positiva en aquest sentit.

El sistema penitenciari, s'ha de replantejar?

De ben segur, perquè directament o indirecta la mateixa dinàmica delictiva i de presó s'acarnissa

molt sovint amb qui menys té però més necessita. Si mirem el costat positiu de les coses, el grau de reiteració delictiva a Catalunya està molt per sota de la mitjana estatal i europea. Segur que no és gens casual i indica un camí.

“Som un país de lluites compartides: és el que ens ha fet avançar com a societat”

El sobiranisme. Com es basteixen ponts i per què s’haurien d’aixecar? Amb qui haurien de ser aquests ponts? Quina diferència veu entre compartir i eixamplar?

Ho diu Concepció Arenal: “Les forces que s’uneixen pel bé comú no sumen sinó que multipliquen”. La raó d’existir d’Òmnium Cultural és la de trobar consensos i enfortir-los. Juguem un espai de punt de trobada que és del tot volgut però no impostat; és també la realitat de la nostra massa social i ens hi sentim còmodes. No parlem d’eixamplar sinó de compartir perquè a ningú li ve de gust ser eixamplat per un altre; eixamplar parteix de la concepció en la qual tens possessió de la veritat i necessita eixamplats i eixampladors. Des del respecte i més enllà del que podria semblar un joc de paraules, ens estimem més el verb ‘compartir’, és a dir, estar disposat a rebre i donar, entendre i escoltar allò que aporta l’altre. De nou empatia com a eina de diàleg i d’entesa. Sempre reivindicarem que som un país de lluites compartides: és el que ens ha fet avançar com a societat, i això és un element fonamental de la nostra cohesió social.

El nostre paper és seguir promovent la cultura com a eina fonamental contra la intolerància i el totalitarisme, seguir treballant per enfortir la cohesió social d’aquest país i seguir batallant perquè es deixin de vulnerar drets i llibertats, conquestes democràtiques que ara veiem com no estaven gens consolidades. L’operació d’Estat contra els llaços grocs també vol amagar que a Catalunya més d’un 75% de la població està en contra del nostre empresonament, “curiosament” el mateix percentatge que la gent que defensa el referèndum com a via per resoldre el conflicte polític. El moviment antirepressiu esdevé una lluita compartida del catalanisme. Nosaltres sempre hem defensat la via escocesa i és l’Estat qui, quan la nega, té el deure de proposar una oferta als ciutadans de Catalunya. L’Estat s’equivoca estrepitosament si aquesta proposta és la repressió.

“L’Estat espanyol s’ha de preguntar per què el seu projecte nacional és completament fallit”

Fa poc, l’escriptor Carlos Zanón [deia](#) de vós que hi ha moltes persones a Catalunya que se us assemblen. [D’esquerres, fill de murciana i de català](#), d’extracció treballadora. A l’Estat el preocupa que l’independentisme tingui figures rellevants d’aquesta extracció com vostè? En quasi totes les nacions sense Estat europees les diferències entre grups etnoculturals diferents dins el mateix territori han estat difícils de superar (un exemple paradigmàtic: Irlanda entre ‘ulster scots’ protestants i gaèlics catòlics). En aquest sentit, Catalunya i el catalanisme són un model d’èxit. Què li manca, doncs, al projecte nacional català per ser reeixit?

Per mi, la cohesió social a Catalunya és un model d’èxit, falcat en bona part pel model d’escola i de ben segur la voluntat acollidora d’una societat com la catalana, on el fet migratori és estructural. Ho hem de reivindicar encara molt més com un dels principals motius d’autoestima col·lectiva. Molt majoritàriament no preguntem pels cognoms sinó pel destí compartit. Malgrat l’alerta permanent i els professionals de l’odi i la divisió, no hem caigut en la deriva xenòfoba que recorre Europa i el món. Som la societat del “Casa nostra, casa vostra”, i hem de fer valdre l’abraçada de Rubí arran del 17-A, entre un pare que perd el fill en un acte terrorista i un imam que plora desconsolat. La meua

realitat personal és la de moltíssima gent a Catalunya. Fills de persones que han vingut d'arreu de l'Estat espanyol o de fora buscant un futur més digne per a les seves famílies. En molts casos, gent que es va asfaltar literalment places i carrers amb les seves pròpies mans. Els hem d'estar eternament agraïts. Ells no van venir amb pastera però sí amb maletes de cartó. I cada dia més nouvinguts o fills de nouvinguts veuen, veiem en el sobiranisme, l'únic projecte inclusiu que precisament pot garantir un present digne i un futur esperançador.

Em sembla que al poble de Catalunya no se li pot negar la fortalesa d'un projecte compartit. Col·lectivament han estat capaços de madurar socialment, d'enfortir les seves estructures, de sortir pacíficament al carrer durant anys, d'exercir drets i llibertats sense por malgrat els abusos de poder de l'Estat i de respondre a la repressió amb determinació. Crec que és l'Estat espanyol qui s'ha de preguntar per què el seu projecte nacional, més que poc exitós, és completament fallit. Però això no és suficient, perquè l'"ascensor social" s'ha aturat, o alentit en el millor dels casos, i cal revertir-ho. Donar resposta també a les necessitats més bàsiques dels veïns més vulnerables. Estem parlant de la crisi habitacional o la pobresa energètica i les execucions hipotecàries que encara afecten una part molt gran de la nostra societat. Per això Òmnium va impulsar el [projecte "Lliures"](#) amb Coop57 i les ECAS. Hi ha lluites socials compartides que són una prioritat nacional.

"En un referèndum d'autodeterminació també defensem la igualtat entre conciutadans per decidir lliurement el futur polític"

En relació amb la pregunta anterior, més enllà d'un cert regust de classe mitjana enfadada en alguns episodis, el moviment sobiranista ha estat força transversal i de base majoritàriament progressista i democràtica. Com creu que veu el sobiranisme el ciutadà mitjà de l'altre bloc? Cal fer un exercici d'alteritat? Hi ha hagut un catalanisme massa essencialista etnoculturalment parlant?

Una de les grans riqueses del sobiranisme és certament la seva transversalitat i els seus matisos. Disculpeu-me que personalitzi, però jo sóc Cuixart i Navarro de cognom, i el nostre vicepresident és Mauri i de los Ríos, al costat de la vicepresidenta Llansana i la meitat de la junta nacional, que són dones. Crec que els fets parlen per si sols. Com ens explica bé la Carme Junyent, avui convivim amb més de 200 llengües, ciutadans que ja no tenen el català o el castellà com a llengua materna sinó que tenen el xinès, l'urdú o l'àrab. Això ens fa més rics com a societat i el català esdevé més que mai la llengua comuna i de cohesió, com ho és l'italià a Itàlia o l'anglès al Regne Unit. Units en la diversitat, que també vol dir sense renúncies de ningú, com simbolitza el model d'escola catalana.

El concepte d'alteritat ens relliga amb el concepte de compartir: prenc consciència que el meu veí té un punt de vista que es complementa i igual de vàlid que el meu. No es contraposa, sinó que suma fent un producte nou. La defensa del diàleg o de la llibertat d'expressió, del rebuig a la violència política i a la judicialització política de qualsevol alternativa, són grans consensos de país: torno al 75% de catalans que rebutgen l'existència de presos polítics. En un referèndum d'autodeterminació també estem defensant la igualtat entre conciutadans per decidir lliurement el futur polític. Abans que sobiranistes som demòcrates.

"Una part de l'esquerra espanyola ha tancat files amb la dreta, però seria perillós posar tothom al mateix sac"

Com veu l'esquerra espanyola? Podem representa un canvi real? Ha escrit a Pablo Iglesias? Espera res del PSOE?

Pablo Iglesias em va venir a visitar a la presó de Soto del Real. Tant ell com Alberto Garzón han estat dels primers líders polítics d'àmbit estatal que van exigir obertament la llibertat dels presos polítics, també en Pepe Àlvarez pel que fa a la UGT. L'esquerra espanyola és un concepte molt ampli que cal concretar. És evident que hi ha una part d'aquesta històrica esquerra espanyola que, fins ara, i sobretot amb el conflicte polític català, ha tancat files amb la dreta espanyola o en nom del federalisme sense fets concrets i decidits ha negat o menystingut el dret a l'autodeterminació de la societat catalana. Però seria perillós posar tothom al mateix sac. A l'Estat espanyol hi ha moltíssimes persones que s'avergonyeixen de com s'està comportant l'Estat amb Catalunya. De com s'estan vulnerant impunement els drets i les llibertats ciutadanes, de la brutal repressió que s'està infligint i dels baixíssims nivells democràtics actuals. Des del [manifest 'Derechos y libertades'](#), signat per 200 artistes i intel·lectuals, al manifest de més de 100 catedràtics de dret penal, passant per la denúncia d'Amnistia Internacional o d'altres víctimes de l'onada repressiva, com Cristina Fallarás o Helena Maleno, per esmentar dos noms entre tants. La campanya [#RiveraQuitameEste](#) és també un bany de realisme contra la provocació i l'oportunisme.

Som en plena competició per l'extrema dreta entre el PP i Ciutadans, amb un Govern del PSOE que es diferencia poc en el fonamental, les dificultats de Podemos i Izquierda Unida per fer arribar amb claredat la seva defensa del dret a l'autodeterminació són reals, però no poden negligir i renunciar a la seva històrica defensa dels drets polítics fonamentals. Defensar la llibertat a Catalunya és fer-ho també a Múrcia, a Madrid o a Andalusia. La llibertat és plena o no és real.

“El 20-S, l'objectiu no era impedir els escorcolls, sinó protestar pacíficament per l'actuació i les detencions”

Com recorda el dia 20 de setembre?

En tinc un bon record tot i que tenia una febrada de nassos. La notícia va saltar a primera hora del matí, i de manera espontània la ciutadania es va anar concentrant a les portes de la conselleria d'Economia. S'estaven produint uns fets gravíssims i inèdits. Les entitats i el teixit associatiu del país (sindicats i entitats) vam coincidir que calia una resposta coordinada, vam sumar forces i ens vam concentrar al punt del migdia a la plaça de Sant Jaume de Barcelona per denunciar aquest atac flagrant a la democràcia i unir-nos en la defensa de les institucions. A Economia cada vegada s'hi anava concentrant més gent, sempre amb un caràcter cívic, pacífic i festiu... i és que no ho sabem fer d'una altra manera. Jo hi vaig ser a primera hora i després a la tarda, a partir de les 6 més o menys. L'objectiu no era impedir l'execució de les entrades i dels escorcolls, sinó protestar pacíficament per l'actuació i les detencions. Al migdia ja vam anunciar que la concentració acabaria a les 12 de la nit... Era conscient que a bona part de la gent no els agradaria que desconvocéssim, però calia llegir bé la situació. Ja a la tarda, en Jordi Sànchez i jo vam desconvocar la protesta.

Tristament, cap cadena d'àmbit estatal no ha volgut emetre el documental '20-S', de Mediapro: és un nou exemple de silenci informatiu, de la manipulació mediàtica i del procés de deshumanització que acompanya la nostra acusació en diversos mitjans. El 20-S és una data per reivindicar el dret a la manifestació pacífica: són les dictadures les que empresonen opositors civils pel fet de sortir al carrer, des del Marroc amb les protestes del Rif, passant per Turquia o bé Putin a Rússia.

“Les coses no han sortit com s'esperava, però el pas de gegant és impressionant”

Abans que el president declarés la independència i l'endemà bona part dels consellers marxessin a l'exili, ja era a la presó. Com va viure el 28 d'octubre? Hi havia estructures

preparades per fer front a la independència?

És una realitat que el referèndum es va celebrar i la República es va proclamar. Com també és cert que la violència d'Estat va impedir que es votés amb normalitat i la repressió fa que avui tinguem centenars de persones perseguides judicialment, 9 presos polítics i 7 polítics a l'exili. Les coses no han sortit com s'esperava, però el pas de gegant és impressionant. Ara ja sabem que per avançar no podem posar com a límit ni la presó ni les amenaces de violència per part de l'Estat. L'acte de desobediència civil de l'1 d'octubre ens reafirma en allò que diu Kafka: "A partir de cert punt no hi ha retorn. Aquest és el punt al qual cal arribar". Mai més res tornarà a ser igual que abans de l'1-O i tot allò que simbolitza per a una part molt important de la societat catalana i les generacions que vindran. No oblidem que, malgrat les imatges de violència desproporcionada per part de l'Estat, la gent sortia de les seves cases per anar a votar i defensar els col·legis.

Nosaltres, amb en Jordi Sánchez, entrem a la presó el 16 d'octubre, abans de la proclamació de la República. A Òmnium sempre hem dit que res ens serà regalat, i és evident que cal extreure lliçons de cara al present i al futur, cadascú des de la posició que ocupa, com a societat civil en el nostre cas. Òmnium fa temps que treballa i alhora demana al sobiranisme una estratègia compartida, que sigui àmplia, transversal, inclusiva i guanyadora, per aconseguir els objectius polítics que el poble de Catalunya decideixi a les urnes.

"Hem menysvalorat l'impacte sobre la ciutadania espanyola i catalana d'una part de la premsa de l'Estat que no fa periodisme sinó propaganda"

A Soto del Real va veure com les televisions espanyoles explicaven Catalunya i s'hi ha mostrat crític moltes vegades. Quines reflexions fa sobre el periodisme a l'Estat espanyol? I ara que és a Catalunya, com veu el periodisme aquí? Calen més Évoles?

No podem generalitzar. Hi ha mitjans de comunicació, no només televisions, que fan una feina professional i rigorosa. Com també és cert que hi ha una altra part de la premsa de l'Estat que directament no fa periodisme sinó propaganda. Hem menysvalorat d'una manera alarmant l'impacte d'aquesta potència comunicativa propagandística en el conjunt de la ciutadania de l'Estat, i especialment la catalana. He quedat astorat de la capacitat que tenen alguns mitjans per imposar un relat a la població totalment acrític sobre el que passava a Catalunya. Tinc una gran estima per Jordi Évole; és un home valent. No ens coneixem gaire, però hem compartit reflexions i converses molt interessants, tenim inquietuds socials que ens uneixen i un passat familiar força similar. És el que dèiem: compartir. Ell sempre diu que és molt enamoratís i jo també. Quina parella. També calen més Gabilondo, Francino, o Basté i Terribas... com deia la Muriel: "Escoltem, que som de tots".

Hi ha lluita per l'hegemonia dins el sobiranisme català?

Segur que és legítim; nosaltres sempre hem defensat el paper essencial dels partits polítics en una democràcia saludable, però és evident que en un moment polític com l'actual la gent que va defensar les urnes amb els cossos o que fa anys que es mobilitza no es mereix una lluita partidista per més quotes de poder autonòmic. La unitat estratègica és fonamental.

L'eix esquerra-dreta, quin sentit hi té?

Fixi's en les militàncies dels presos polítics avui: hi trobarem des de liberals fins a socialdemòcrates, des del centre fins a la dreta i fins a l'esquerra, passant per responsables d'entitats. El sobiranisme avui ha fet trencar molts esquemes clàssics.

Són models socioeconòmics i identitaris diferents els que es confronten? Quines esquerres i quins personatges d'esquerres del món us resulten referencials?

[Joan Baptista Cendrós](#), un dels fundadors d'Òmnium, deixa escrit que s'inspirà en el Maig del 68 per a la creació de l'entitat i més endavant va crear el partit Esquerra Democràtica de Catalunya; entre moltes altres accions, ell era un dels principals mecenes de Joan Oliver. Reivindiquem una societat catalana complexa i plena de matisos, de contradiccions viscudes amb naturalitat, on les lectures ràpides són molt susceptibles d'error. Crec que les forces polítiques sobiranistes interpel·len un electorat que, en la seva part central, pot tenir moltes coses en comú, i ho hem vist amb les lleis de caràcter social aprovades al Parlament de Catalunya i suspeses posteriorment pel Tribunal Constitucional. L'oposició activa de l'Ibex 35 i de certs poders fàctics de Madrid i de Barcelona per negar-nos la democràcia ha sigut tan evident que vincular catalanisme amb burgesia avui encara cau més pel seu propi pes. Gent com Cendrós o Paco Candel, Jaume Botey, Marta Mata, Rosa Sensat o Muriel Casals, ens seran sempre referents. Com en Josep Fontana, que tristament ens va deixar fa poc, amb un llegat i missatges que perduraran: "Tinc una gran esperança en la capacitat de la gent per recuperar-se i tornar a posar-se dreta".

"Mantinc el convenciment que les sentències els seran molt més incòmodes a ells que a nosaltres"

Com veu l'espai ANC i Òmnium? Quin ha de ser el seu paper en aquesta nova etapa? Sorgiran nous actors a la societat civil?

Jo us puc parlar per Òmnium Cultural. Com vam fer abans de l'1 d'octubre, seguirem defensant la democràcia per damunt de tot i, malgrat els atacs de l'Estat per debilitar-nos, avui ens sentim més legitimats i alhora responsables que mai per als prop de 125.000 socis que ens donen suport. Amb la cultura com a pilar fonamental per a la cohesió social.

Pel referèndum d'autodeterminació de l'1 d'octubre no vam fer campanya ni pel sí ni pel no. Vàrem fer una Crida per la Democràcia que avui és més vigent que mai. Som davant d'un Estat que reprimeix les llibertats fonamentals i ens manté a la presó de manera totalment desproporcionada. Des de l'aprovació de la 'lleï mordassa' i arran del procés, més de 20.000 persones han estat sancionades o processades pel fet d'exercir drets com la llibertat d'expressió, la llibertat d'informació, el dret a manifestació o el dret a vot. Hem impulsat la [campanya "Demà pots ser tu"](#), amb altres entitats, precisament per denunciar aquesta regressió autoritària. Convençuts que "[No callarem](#)", no faran callar el crit de "[los Borbones son unos ladrones](#)", i seguim i seguirem exigint també la plena llibertat d'en Valtònyc, la Tamara o l'Adri. Volem viure en plena democràcia, no renunciarem als nostres drets.

Percebo la presó com una oportunitat clara de denúncia, en cap cas una moneda de canvi política, i mantinc el convenciment que les sentències els seran molt més incòmodes a ells que a nosaltres. Les nostres sentències seran les seves condemnes. "Què va fer vostè per ajudar a alliberar Nelson Mandela, a qui Margaret Thatcher qualificava de terrorista?" Aquesta és la pregunta que l'actual ministra britànica, Theresa May, va ser [incapaç de respondre](#) fa pocs dies a un periodista. Si alguna cosa ha demostrat el procés, és que això no va de personalismes i que té una capacitat de generar nous lideratges que pot fer enveja als ulls de molts projectes de ruptura a escala europea. Avui més que mai, necessitem els lideratges existents tant a la presó com a l'exili o a la mateixa societat, però no tinc cap dubte que també en sorgiran de nous, i això és perfectament compatible amb els existents i extremament saludable. En el cas d'Òmnium, som afortunats pel fet de tenir en Marcel Mauri.

“La fractura social que tenim és l’ascensor social’: pobresa, desigualtat i exclusió”

Hi ha perill que l’independentisme tingui una deriva més identitària o més nacionalista? I l’extrema dreta espanyolista, com veu el seu reforçament a Catalunya? Creu que l’Estat intenta ‘ulsteritzar’ Catalunya? Quines receptes hi ha per poder combatre-ho?

No podem banalitzar el que va passar en el conflicte nord-irlandès ni caure en comparacions que cauen pel seu propi pes. A Catalunya no hi ha risc de fractura social, per molt que alguns intentin inculcar aquesta idea repetint-la com un ‘mantra’. Tothom sap que una gran virtut del sobiranisme és ser un moviment totalment pacífic amb una riquesa i transversalitat que el fa genuí en el sentit d’interclassista i intergeneracional, característiques que l’allunyen del populisme. La fractura social que tenim és l’ascensor social’ que deia: pobresa, desigualtat i exclusió que cal combatre d’arrel.

El reforç de l’extrema dreta a Europa i al món sencer em preocupa enormement, com també a Catalunya. Però és que no oblidem que Franco va morir fa 40 anys i ara, l’any 2018, per primer cop un Govern (d’un partit que ha governat 20 anys i no ha mogut un dit) posa damunt la taula l’exhumació del dictador. És una cosa inèdita, vergonyosa per a qualsevol democràcia. El més preocupant no és el Valle de los Caídos sinó la pervivència cultural i estructural del franquisme. Més de 700 alts comandaments militars, molts dels quals a la reserva, han signat ja un manifest en defensa de la figura del dictador. Més de 700! I la Fundació Francisco Franco no només és legal sinó que rep diners públics; hi ha milers de persones enterrades als vorals de les carreteres, fosses comunes... Els qui es fan la foto retirant llaços grocs mai han retirat cap placa franquista i al Parlament de Catalunya no el condemnen.

Espanya és el país d’Europa amb més desapareguts en fosses comunes, el segon del món només per darrere de Cambodja. L’Estat espanyol mai no ha condemnat el franquisme, ni s’ha jutjat els seus membres, els judicis sumaríssims continuen vigents, incloent-hi les execucions del president de la Generalitat, Lluís Companys, o de Salvador Puig Antich. Per això Òmnium, al costat d’entitat memorialistes, cada 20-N seguim clamant justícia pels crims del franquisme. És preocupant que alguns actors polítics i socials legitimin la violència amb què actuen certs grupuscles als carrers d’alguns municipis. Són els mateixos que no han condemnat el miler de votants pacífics ferits l’1 d’octubre. És intolerable legitimar qualsevol forma de violència. L’únic que fa és alimentar-la. Cal que tothom tanqui files en aquest tema. La violència és intolerable, vingui d’on vingui. Feixisme mai més, enlloc i contra ningú és un clam transversal que reclama tolerància zero, començant per les institucions públiques, i valentia de tota la ciutadania.

“Els qui es fan la foto retirant llaços grocs mai han retirat cap placa franquista”

Què llegeix a la presó?

Molt i molt divers, des de la ‘[Revista de Catalunya](#)’ fins a un dels meus favorits com Thoreau, un dels pares de la desobediència civil. També em van agradar molt les [cartes de Václav Havel](#) i [les de Gramsci](#) o la traducció en català de l’[antologia poètica del coreà So Jong-Ju](#), que em va captivar per la seva extrema quotidianitat.

La meua companya, la Txell Bonet, em va regalar ‘[The pot book](#)’, d’Edmund De Waal, una altra antologia, però en aquest cas de 300 peces de ceràmica fetes al llarg de la història de la humanitat; m’hi passo hores. I ara, per exemple, tinc un llibre que m’ha fet arribar l’Anna Gabriel des de Ginebra, sobre l’abolició de la presó d’Angela Davis. És en francès i m’anirà bé per practicar. També tinc pendent les ‘[Cartes des de la presó](#)’, de Nelson Mandela.